gemeente Moerdijk

RAADSVOORSTEL

Onderwerp: Notitie essentaksterfte gemeente Moerdijk

Verantwoordelijke portefeuillehouder(s)	:	C.J.A. van Dorst
Datum commissiebehandeling	:	23 november 2021
Datum raadsbehandeling	;	16 december 2021
Agendering en agendanummer	:	RA 0810
Fase raadsbehandeling	:	Besluitvormend
Zaaknummer	:	329065

Bijlagen:
Notitie ' Essentaksterfte in gemeente Moerdijk'

Gevraagd raadsbesluit

1. De notitie 'Essentaksterfte in gemeente Moerdijk' vast te stellen;
2. In te stemmen met scenario 2 met de daarbij behorende financiële middelen;
3. Ten behoeve van het uitvoeren van scenario 2 de volgende kredieten en budgetten beschikbaar te stellen:
   a. Het jaarlijks budget voor onderhoud op te hogen met € 55.000 in 2021, € 85.000 in 2022, € 80.000 in 2023, € 75.000 in 2024 en € 70.000 in 2025;
   b. Vanaf 2022 om de 2 jaar een budget voor inspectie van de essen van € 12.000;
   c. Voor 2022 een krediet beschikbaar te stellen voor het kappen en vervangen van de essen van € 298.000 en de kredieten voor 2023 en verder jaarlijks bij het vaststellen van de begroting beschikbaar te stellen;
4. De totale lasten voor 2021 te dekken uit de stelpost nieuw beleid specifiek voor dit onderwerp geoormerkte middelen. Van de totale lasten over 2022 € 97.900 ten laste te brengen van de stelpost nieuw beleid en het restant van € 8.800 ten laste te brengen van het begrotingsresultaat 2022. Voor 2023 en verder de lasten volledig te dekken uit de stelpost nieuw beleid en het restant wat in deze jaren voor dit onderwerp gereserveerd staat vrij te laten vallen ten gunste van het begrotingsresultaat van deze jaren.

(Publieks)Samenvatting

De Essentaksterfte heeft een groot deel van de aanwezige essen in Nederland en zo ook in de gemeente Moerdijk aangetast. Het is een schimmelziekte waar helaas nog geen remedie tegen is en waardoor het overgrote deel van de essen zal verdwijnen. De gemeente Moerdijk telt in haar eigen beheer op dit moment 7562 essen. Zij vormen 30 % van het totaal aantal bomen in beheer bij de gemeente Moerdijk. Het verdwijnen van de essen heeft een zeer grote invloed op de groenstructuur in de kernen van Moerdijk en in het omliggende landschap. De doelstelling van het onderliggende notitie is om op een zo doelmatige en efficiënte wijze om te gaan met de aanpassingen die gemaakt moeten worden in het bomenareaal. Dit om de impact van deze schimmel aantasting op ons bomenareaal en daarmee onze leefomgeving zo adequaat mogelijk op te vangen en te vertalen in een kans om te komen tot een robuust en toekomstbestendige groenstructuur. Scenario 2 geeft hierbij een goede borging van veiligheid maar zet ook in op een actieve ontwikkeling van ons bomenareaal richting een toekomstbestendige structuur.

---

gemeente Moerdijk

Inleiding: reden van het voorstel

Aanleiding
Onder de essen in Nederland heerst een aantasting van deze boomsoort, de zogenaamde Essentaksterfte. Een schimmelaantasting die een groot deel van de voorkomende essen in de greep heeft. Er is geen remedie tegen en een groot deel van het essenareaal zal hierdoor verdwijnen. Door het afsterven van takken verliezen bomen hun functie en komt de veiligheid van de omgeving in gevaar. Ook in de gemeente Moerdijk is de aantasting aanwezig onder de essen. 30% van het in gemeentelijk eigendom zijnde bomenareaal bestaat uit es. Dit betreft 7562 essen waar het merendeel nu al van is aangetast en dit aantal breidt uit. Als gemeente zijn we daardoor gedwongen hierop in te grijpen.

Belang
Naast dat de veiligheid van de omgeving van de bomen die zijn aangetast in het geding komt, zijn bomen noodzakelijk een gezonde, biodiverse en klimaat adaptieve leefomgeving. De impact die deze aantasting nu en in de komende jaren gaat hebben op ons boomareaal is zeer groot gezien het hoge percentage essen. Het verdwijnen van de essen zal zijn sporen nalaten en een kaalslag betekenen voor met name ons buitengebied. Een doelmatige en efficiënte aanpak over hoe om te gaan met dit verlies van bomen is noodzakelijk gezien de grote waarde van bomen voor onze ecologie, landschappelijk beeld en een gezonde leefomgeving.

Centrale vraag
Op welke wijze wenst uw raad om te gaan met de essentaksterfte en de gevolgen die deze aantasting heeft voor onze woonomgeving, onze ecologie en het landschappelijk beeld van de gemeente Moerdijk?

Beoogd maatschappelijk resultaat
Als college willen wij een doelmatige en eenduidige aanpak als het gaat om de wijze waarop wij omgaan met een fenomeen als in deze Essentaksterfte. Het probleem dient ook gezien te worden als kans om onze ambities uit te voeren op het gebied van een gezonde leefomgeving, het verhogen van de biodiversiteit en klimaatadaptatie. We willen met deze wijze van aanpak komen tot een robuuste en toekomstbestendige groenstructuur. Daarnaast willen wij voldoen aan de wettelijke zorgplicht.

Kaders
- Zorgplicht: Burgerlijk wetboek
- Wet Natuurbescherming;
- Klimaatstrategie;
- gemeentelijk groenbeleid

Argumenten
In de aanpak van de Essentaksterfte in de gemeente Moerdijk wordt geadviseerd te werken volgens scenario 2: *Actieve aanpak: doelgericht vervangen en koppelkansen verzilveren.*
Voor de aanpak van de Essentaksterfte zijn een drietal scenario's uitgewerkt, allen verschillend in de mate van actieve aanpak. De aantasting van de bomen gaat forse sporen nalaten in ons bomenareaal maar door de werkwijze van scenario 2 te hanteren wordt deze schade ook benut om onze groenstructuur robuuster en toekomstbestendig te maken.
Los van de scenario's dienen de essen om het jaar op essentaksterfte gecontroleerd te worden en dienen de aanbevelingen vanuit de Boomveiligheidscontrole (BVC/ETS) te worden opgevolgd. Dit volgt vanuit onze zorgplicht als boomeigenaar. Dit houdt in dat essen voor het behouden van een veilige omgeving, gesnoeid dienen te worden en eventueel gekapt en vervangen moeten worden. De mate van ingrijpen is in de bijgaande notitie beschreven in 3 scenario's waarbij geadviseerd wordt om te kiezen voor scenario 2. Scenario 2 heeft de volgende pro's en contra's.

gemeente Moerdijk

Pro

1. Werk-met-werk maken; Door werkzaamheden in de openbare ruimte te combineren kan dit kostenbesparend werken en is het mogelijk om een nieuwe boom een goede/betere standplaats te geven. Veel bomen staan op de 'verkeerde' plaats. Door het integraal benaderen van de openbare ruimte ontstaan er kansen voor het verkrijgen van de juiste boom op de juiste plaats.

2. Ecologie en landschap; Het verlies van bomen zal in deze aanpak actief worden omgezet naar een winst in de toekomst. Kaalslag vindt beperkt plaats. De ecologie zal schade ondervinden maar op een veel lagere schaal dan in het eerste scenario en door het op de juiste wijze vervangen van bomen meer kansen krijgen in de toekomst.

3. Klimaatadaptatie en biodiversiteit; In onze onlangs vastgestelde klimaatstrategie zijn een drietal routes uitgezet waaraan dit scenario een grote bijdrage kan leveren. Door niet alleen te kijken naar een boom op zich maar een bredere blik te hebben en kansen te combineren ontstaat de mogelijkheid bij te dragen aan de gestelde doelen. Door meer soorten toe te passen op de locaties waar bomen uitvallen komt dit de biodiversiteit ten goede en dragen de aanpassingen bij om ons boomareaal robuuster en toekomstbestendiger te maken.

4. Synergievoordeel; In een groot deel van ons buitengebied, met name in het noordoosten, vinden grote ontwikkelingen plaats. Deze hebben allen invloed op het landschap van Moerdijk. Compensaties moeten worden ingepast. Onze essen staan met name in het noordoosten van onze gemeente. Door op zoek te gaan naar het combineren van de aanpak van de Essentaksterfte en de compensaties en veranderingen die plaats gaan vinden vanuit deze projecten kan er synergie ontstaan. Ruimte is schaars, maar de beschikbare ruimte voor ons landschap, kan qua inrichting kwalitatief verbeteren.

5. Door naast het waarborgen van veiligheid, in te zetten op een actieve omvorming zal dit scenario gezien de kosten voor het snoei e.d. en het gebruik maken van koppelkansen op de langere termijn het goedkoopste scenario zijn.

Contra

1. Een nadeel kan zijn dat door een mogelijk synergievoordeel de herplant van bomen langer op zich kan laten wachten. Projecten, en met name regionale projecten, zijn vaak meerdere jaren in voorbereiding. De vraag is of de kap van bomen hierop kan wachten met het oog op het waarborgen van veiligheid.
2. Programmering is voor een deel afhankelijk van andere werken: Doordat niet alle essen proactief worden verwijderd, is het niet inzichtelijk wanneer we grip krijgen op de aantasting en er dus een eind komt aan dit project. Een goede monitoring en evaluatie maakt deel uit van dit plan en is essentieel om de voortgang te bewaken. De raad wordt in de reguliere begrotingscyclus geïnformeerd over de voortgang van de aanpak van de ETS in de paragraaf kapitaalgoederen.

Alternatieven

1. Een alternatief scenario is scenario 3: reactieve aanpak: veiligheid waarborgen en waar noodzakelijk vervangen. Vanuit de BVC volgt een overzicht van beheermaatregelen. Dit kan zijn snoei, maar ook kap. In dit scenario worden alleen deze beheermaatregelen uitgevoerd. Het gevolg van dit scenario is dat het aantal ernstig aangetaste bomen met de jaren zal toenemen, met als gevolg dat er over een aantal jaar kaalslag zal gaan plaatsvinden omdat grote getalen bomen gelijk vervangen moeten worden vanwege de veiligheid. Dit is zeker gezien onze ambities en de impact die dit heeft op de ecologie en ons landschap niet wenselijk. Tevens zullen de kosten aan onderhoud en vervanging bij dit scenario in de toekomst fors toenemen waardoor dit scenario op de lange termijn grote financiële impact heeft.

2. Alternatief 2 is scenario 1: Proactieve aanpak, alle essen verwijderen en vervangen. Dit scenario is gezien de grote impact en kaalslag niet wenselijk. Daarnaast is het verloop van de aantasting onduidelijk en wordt er nog steeds onderzoek gedaan naar mogelijk resistente essen of herstel van essen. Ook financieel is dit een scenario wat hoge kosten met zich meebrengt. Voordeel is wel dat bij dit scenario over 10 jaar alle essen aangepakt zijn.

Maatschappelijk draagvlak
Bomen maken onderdeel uit van onze leefomgeving en hebben hierin een aanzienlijke waarde. Het aftakelen van bomen zal zeker gezien gaan worden en ons landschap en de ecologie zal eronder lijden. Belangrijk is dan ook om uit te dragen om actief met dit probleem om te gaan en daarbij in goed overleg met stakeholders te komen tot de gewenste omvormingen van ons bomenareaal. Contact is inmiddels opgenomen met onder andere de ZLTO en de aanwezigheid van de aantastingen en de gevolgen hiervan zullen worden gedeeld met de gebiedstafels.

Personele consequenties
In de benodigde jaarlijkse kredieten is 15% aan VAT kosten meegerekend zodat extra capaciteit voor de begeleiding van de omvormingen ingezet kan worden.

Financiële consequenties
Uit scenario 2 van de notitie essentaksterfte in Moerdijk volgen de volgende financiële consequenties:

Door de aantasting van de essen dient er jaarlijks meer onderhoud gepleegd te worden aan de essen. Hiervoor is extra budget benodigd. In 2021 is reeds voor € 55.000 extra onderhoud gepleegd aan de essen. Vanaf 2022 zal hier € 85.000 voor nodig zijn wat jaarlijks met € 5.000 afneemt doordat er geleidelijk aan minder essen zijn. Tevens zal om de 2 jaar een inspectie plaats vinden op alle essen. Hiervoor is om het jaar € 12.000 aan extra budget nodig.

Naast het extra onderhoud zijn er voor het kappen en vervangen van de essen de komende jaren de volgende kredieten benodigd, welke in 20 jaar worden afgeschreven:

Scenario 2	2021	2022	2023	2024	2025
Jaarlijks krediet	0	298.000	352.000	352.000	352.000

Omdat het aantal bomen per jaar en het bedrag per boom een inschatting betreft kunnen de werkelijke jaarlijkse aantallen en kosten hiervan afwijken. Hierdoor kan het zijn dat de werkelijke jaarlijkse kosten voor het kappen en vervangen afwijken van het beschikbaar gestelde krediet. Indien dit het geval is zal u hierover geïnformeerd worden en zal het krediet hiervoor bijgesteld worden bij de bestuursrapportages.

De totale financiële gevolgen voor de begroting zijn in de onderstaande tabel opgenomen.

Scenario 2	2021	2022	2023	2024	2025
Onderhoudskosten	55.000	85.000	80.000	75.000	70.000
Inspectiekosten	0	12.000	0	12.000	0
Kapitaallasten jaarlijkse kap en vervanging	0	9.700	30.700	53.200	75.500
Totaal hogere jaarlijkse lasten	55.000	106.700	110.700	140.200	145.500
Beschikbaar in de stelpost nieuw beleid	55.000	97.900	126.170	154.440	181.740
Ten gunste van begrotingsresultaat	0	-8.800	15.470	14.220	36.240

De extra onderhoudskosten in 2021 kunnen volledig gedekt worden uit de stelpost nieuw beleid specifiek voor dit onderwerp geoormerkte middelen. De lasten van 2022 vallen iets hoger uit dan wat in de stelpost nieuw beleid hiervoor gereserveerd staat. Hierdoor komt er nog € 8.800 ten laste van het begrotingsresultaat 2022. Voor 2023, 2024 en 2025 kunnen de kosten volledig gedekt worden uit de stelpost nieuw beleid en kan het restant wat voor deze jaren gereserveerd staat, € 15.470 in 2023, € 14.220 in 2024 en € 36.240 in 2025 vrijvallen ten gunste van het begrotingsresultaat in deze jaren.

Subsidieverwerving
Op dit moment zijn er geen subsidiemogelijkheden opengesteld voor de aanpak van de essentaksterfte. De mogelijkheden tot subsidie zullen goed in de gaten gehouden worden gedurende dit proces.

Communicatie
In vervolg op het besluit worden inwoners en stakeholders op de hoogte gesteld van het besluit door het verzenden van een persbericht en het inrichten van een webpagina met de benodigde informatie. Ook worden gebiedstafels via de gebiedscoördinatoren op de hoogte gesteld. Stakeholders waar in het doorlopen proces contact mee is geweest, worden via een brief op de hoogte gesteld van het besluit.

Afhankelijk van het gekozen scenario zal de communicatiestrategie verder vormgegeven worden.

Realisatie: risico's, planning, evaluatie, duurzaamheid en inkoop,

Risico's
- Het verloop van de aantasting van de Essentaksterfte is ongewis. Het is mogelijk dat uit de BVC zal blijken dat ingrepen sneller dienen plaats te vinden dan verwacht. Hierop zal geanticipeerd worden door eens in de twee jaar na de BVC deze met u te delen en de gevolgen van de resultaten inzichtelijk te maken.
- Bomen worden eerder gekapt en pas later vervangen door onverwachts uitstel van werkzaamheden. Bij het combineren van werkzaamheden is goede communicatie noodzakelijk, intern als extern. Verwachtingen dienen goed uitgelegd te worden en indien er veranderingen plaatsvinden dient dit ook goed gecommuniceerd te worden.

Planning
Tweejaarlijks zal aan de hand van de BVC/ETS een planning worden opgesteld. Daarnaast zal een analyse gemaakt worden van de uitkomsten van deze controle om voor verdere jaren in beeld te krijgen welke combinatie mogelijkheden er zijn en waar synergie behaald kan worden.

Evaluatie
Vanwege het ongewisse verloop van de aantasting en daarmee de gevolgen is opgenomen in het plan van aanpak dat na 5 jaar een evaluatie gaat plaatsvinden. Dit zal eind 2026 zijn. In deze evaluatie wordt, op basis van resultaten uit boomcontroles een beeld gegeven van het verloop van de aantasting en de gevolgen hiervoor voor het landschap. De gekozen werkwijze wordt geëvalueerd op de volgende onderwerpen: maatschappelijke impact op veiligheid, ecologie en leefomgeving, financiën, werkproces en resultaten ten aanzien van onze ambities. Een nieuw voorstel zal worden aangeboden voor het vervolg op de aanpak.

Duurzaamheid
Bij het vervangen van de bomen zal duurzaamheid altijd worden meegenomen. Daarnaast worden de essen vervangen door een soortenrijk en duurzaam bomenareaal dat bestand is tegen uitdagingen in de toekomst.

Mocht u vragen hebben over dit voorstel, dan kunt u contact opnemen van de griffier via telefoonnummer 0168-373414 of via e-mail: griffie@moerdijk.nl.

Zevenbergen, 2 november 2021

Burgemeester en wethouders van de gemeente Moerdijk,

de gemeentesecretaris,	de burgemeester,
ir. J.C. Slagboom	A.J. Moerkerke

gemeente Moerdijk

RAADSBESLUIT

Raadsvergadering van 16 december 2021

De raad van de gemeente Moerdijk,

gezien het voorstel van burgemeester en wethouders d.d. 2 november 2021;

overwegende dat:
- De aanwezigheid van de Essentaksterfte in de gemeente Moerdijk een vaststaand feit is;
- Dat het gemeentelijk boomareaal voor 30 % uit essen bestaat;
- De impact van het verlies van deze bomen zeer groot is voor onze leefomgeving en ecologie;

gelet op:
- De wettelijke zorgplicht ten aanzien van bomen;
- De Klimaatstrategie Moerdijk;

BESLUIT

1. De notitie 'Essentaksterfte in gemeente Moerdijk' vast te stellen;
2. In te stemmen met scenario 2 met de daarbij behorende financiële middelen;
3. Ten behoeve van het uitvoeren van scenario 2 de volgende kredieten en budgetten beschikbaar te stellen:
    a. Het jaarlijks budget voor onderhoud op te hogen met € 55.000 in 2021, € 85.000 in 2022, € 80.000 in 2023, € 75.000 in 2024 en € 70.000 in 2025;
    b. Vanaf 2022 om de 2 jaar een budget voor inspectie van de essen van € 12.000;
    c. Voor 2022 een krediet beschikbaar te stellen voor het kappen en vervangen van de essen van € 298.000 en de kredieten voor 2023 en verder jaarlijks bij het vaststellen van de begroting beschikbaar te stellen;
4. De totale lasten voor 2021 te dekken uit de stelpost nieuw beleid specifiek voor dit onderwerp geoormerkte middelen. Van de totale lasten over 2022 € 97.900 ten laste te brengen van de stelpost nieuw beleid en het restant van € 8.800 ten laste te brengen van het begrotingsresultaat 2022. Voor 2023 en verder de lasten volledig te dekken uit de stelpost nieuw beleid en het restant wat in deze jaren voor dit onderwerp gereserveerd staat vrij te laten vallen ten gunste van het begrotingsresultaat van deze jaren.

Vastgesteld in de raadsvergadering d.d. 16 december 2021

de griffier,	de voorzitter,
A. Goslings	A.J. Moerkerke